

Schakelklassen in Den Haag

Na in 2005-2006 met de kopklas en twee neveninstroomklassen mee te hebben gedaan aan de pilot schakelklassen, is de gemeente Den Haag vanaf 2006-2007 volop van start gegaan met het realiseren van schakelklassen. Begin 2006 hebben we hier in overleg met de schoolbesturen een beleidskader voor opgesteld. Hierin zijn onder andere keuzes gemaakt ten aanzien van de doelgroep voor de schakelklassen, de selectiecriteria, de varianten en de subsidiebedragen. Hoewel sommige scholen het niet eens waren met het idee achter de schakelklassen, waren er ook veel scholen die wel wat zagen in het concept. Zij hebben ondanks de korte voorbereidingstijd een aanvraag voor subsidie gedaan en zo werden in het eerste schooljaar al 34 nieuwe schakelklassen in Den Haag gerealiseerd. Daarnaast werden 16 al bestaande opvanggroepen voor neveninstromers als schakelklas gecontinueerd, evenals de Haagse Kopklas. In het schooljaar 2007-2008 bleek de belangstelling vanuit de scholen voor het opzetten van een schakelklas nog groter en voor het schooljaar 2008-2009 is het aantal aanvragen weer verder toegenomen. In het schooljaar 2008-2009 verwachten we in totaal 65 'reguliere' schakelklassen, 19 groepen voor neveninstromers en 1 kopklas te realiseren. Tot en met het schooljaar 2007-2008 zijn in totaal zo'n 1475 leerlingen bereikt.

Hieronder wordt kort ingegaan op een aantal keuzes die in Den Haag zijn gemaakt.

Doelgroep

In overleg met de schoolbesturen is afgesproken een taalachterstand van minimaal een jaar als criterium voor deelname aan de Haagse schakelklas te hanteren. We hebben dit concreet vertaald in een D- of E-score op de Cito LVS toetsen voor woordenschat en begrijpend lezen. Daarnaast wordt onder andere aan de hand van de non-verbale subtest Matrixen van het derde groepsonderzoek (minimaal standardscore 2) en de score op Cito LVS Technisch lezen (score hoger dan op begrijpend lezen) bekeken of de taalachterstand het primaire probleem is en de leerling geen specifieke taal- of leesstoornis of een algemene ontwikkelingsachterstand heeft. Bij twijfel wordt samen met de Haagse schoolbegeleidingsdienst, het HCO, nader bekeken of een leerling in de schakelklas kan worden geplaatst.

Alle 'GOA-scholen' (meer dan 30% leerlingen met een gewicht) kunnen bij de gemeente een aanvraag doen voor een schakelklas. Deze kan in elk leerjaar worden gerealiseerd, met uitzondering van de groepen 1 en 2. Voor deze groepen is er het VVE-beleid. De praktijk wijst uit dat een groot deel van de schakelklassen als voltijdklas in groep 3 of 4 wordt gerealiseerd.

Varianten

Omdat de regelgeving op een aantal punten lang onduidelijk bleef, heeft de gemeente Den Haag besloten in het schooljaar 2006-2007 de varianten voor schakelklassen te beperken tot voltijd en deeltijd. In het schooljaar 2007-2008 is het aantal varianten uitgebreid. Sommige scholen gaven aan goed uit de voeten te kunnen met een zogenaamd 'groepjesmodel'. De geselecteerde leerlingen voor de schakelklas krijgen dan in kleinere groepjes minimaal 8 uur per week intensief taalonderwijs. Het voordeel is dat je op deze manier bijvoorbeeld een schakelklas kunt

samenstellen van leerlingen uit meerdere leerjaren, die je dan in groepjes per leerjaar apart taalonderwijs aanbiedt. Dit geeft ook kleine scholen de mogelijkheid een schakelklas te formeren. Wel is het afstemmen van de roosters van deze leerlingen met de reguliere groepen even een gepuzzel. In het schooljaar 2008-2009 gaan 14 schakelklassen werken volgens dit groepjesmodel. Ook gaan dan 5 schakelklassen in Den Haag werken volgens de verlengde schooldag variant. Twee van deze klassen combineren een aanbod in de verlengde schooldag (minimaal 3 uur per week) met het groepjesmodel onder schooltijd.

Neveninstromers

In Den Haag bestaan al jarenlang centrale afspraken over de opvang van neveninstromers in het basisonderwijs. Deze neveninstromers krijgen één tot anderhalf jaar les in speciale opvanggroepen op 15 daarvoor aangewezen basisscholen. Die opvanggroepen zijn, zoals in meerdere steden, vanaf 2006-2007 gecontinueerd als schakelklas. Hier ontstond een knelpunt: de regelgeving voor schakelklassen botste met het model dat in Den Haag gekozen was voor de opvang van neveninstromers. De regelgeving voor schakelklassen verplicht leerlingen namelijk een heel schooljaar aan de schakelklas deel te nemen, terwijl in het Haagse model neveninstromers naar de reguliere groep uitstromen wanneer zij het Nederlands op een bepaald niveau beheersen. Omdat Den Haag op koers ligt met het behalen van de prestatieafspraken met het Rijk, is besloten om de opvanggroepen voor neveninstromers niet meer mee te tellen als schakelklas. Zij werken per volgend schooljaar weer volgens het de eerder gekozen – meer flexibele – werkwijze.

Ouderbetrokkenheid

In het Haags gemeentelijk onderwijsbeleid is ouderbetrokkenheid een belangrijk speerpunt. We zagen in de schakelklassen een goede aanleiding om ouders meer bij het leren van hun kinderen te betrekken. Vijf Haagse scholen die ouderbetrokkenheid hoog in het vaandel hebben staan, hebben in 2006-2007 als pilot een plan opgesteld om samen met de ouders te werken aan de ontwikkeling van de leerlingen in de schakelklas. Ze hebben onder andere huiswerkbegeleiding verzorgd, huisbezoeken afgelegd, bijeenkomsten voor ouders georganiseerd en uitstapjes gemaakt met leerlingen en ouders. De pilot hebben we een vervolg gegeven en nu kunnen alle schakelklassen subsidie aanvragen om een programma voor de ouders van de schakelklasleerlingen te verzorgen. In het schooljaar 2008-2009 maken 35 schakelklassen hier gebruik van.

Begeleiding

In Den Haag heeft het HCO een belangrijke rol bij het realiseren van schakelklassen. Ze kunnen scholen met een schakelklas een extra begeleidingsaanbod doen. Per school vindt in ieder geval een intakegesprek, een tussenevaluatie en een eindgesprek plaats over de schakelklas(sen) en de leerlingen. Daarin wordt ook de specifieke ondersteuningsbehoefte van de school geïnventariseerd. De leerkracht kan bijvoorbeeld coaching aanvragen, advies over het plan van aanpak of de te gebruiken methoden of ondersteuning bij de toetsing. Verder verzorgt het HCO netwerkbijeenkomsten voor de leerkrachten van de schakelklassen en een startdag aan het begin

van het schooljaar. Door het HCO deze rol te geven wil de gemeente stimuleren dat het intensieve taalonderwijs in de schakelklas zo goed mogelijk vorm krijgt en dat de kennis en ervaring die in deze klassen wordt opgedaan zoveel mogelijk gedeeld wordt binnen en tussen scholen.

Monitoring en evaluatie

Aan het begin en aan het einde van het schakelklasjaar toetsen de leerkrachten alle leerlingen van hun schakelklas met een aantal vooraf vastgestelde toetsen. Op deze manier kunnen de vorderingen van de leerlingen in de schakelklas op 'taal' gevolgd worden. Het HCO registreert alle deelnemende leerlingen en de toetsgegevens in een database en de onderzoeksafdeling van de Dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn van de gemeente analyseert de gegevens. In 2006-2007 is een eerste opzet voor een monitor gemaakt, maar de dataverzameling bleek nog niet optimaal. Wel constateerden we grote verschillen in leerwinst in de verschillende schakelklassen. Eind 2008 staat de monitor over 2007-2008 gepland. Aan de hand van de monitorgegevens willen we proberen te achterhalen wat bijdraagt aan succes in de schakelklas.

Verder evalueert het HCO met elke deelnemende school het werken in de schakelklas en de vorderingen van de leerlingen. De gemeente vraagt verder de directies naar hun ervaringen met de schakelklas. In 2006-2007 kwamen als voornaamste pluspunten naar voren dat de schakelklas als katalysator werkt voor de werkwijze op de rest van de school, dat er meer individuele aandacht aan de leerlingen gegeven kan worden en dat de leerlingen het leuk vinden in deze klas en dat hun zelfvertrouwen toeneemt. Als knelpunt werd het meest genoemd dat het eerste jaar werken in de schakelklas erg veel tijd vroeg van de leerkracht.

Voor meer informatie over het Haagse schakelklassenbeleid kunt u bellen met Simone ten Hag, beleidsmedewerker onderwijs, tel 353 5440. Ook is informatie te vinden op het Haagse Onderwijs Portaal.

<http://www.haagseonderwijsportal.nl/index.php?s=139&l=11,09> – voor directies / schoolbesturen
<http://www.haagseonderwijsportal.nl/index.php?s=147&l=10,06> – voor leerkrachten

Simone ten Hag
Gemeente Den Haag